

СТАНОВИЩЕ

на

проф. д.н. Анна Топалджикова

преподавател по История на българския театър, НАТФИЗ "Кр.

Сарафов"

за

ИНГМАР БЕРГМАН НА БЪЛГАРСКАТА ТЕАТРАЛНА СЦЕНА

дисертационен труд на Десислава Шпатова за присъждане на

образователната и научна степен

„доктор”

Десислава Шпатова е избрала за дисертацията си една значима темата, до сега не изследвана в българското театрознание. Съвременното кино масово поема противоположна на филмите на Бергман посока, драматичното се привнася най-често чрез зрелищна интерпретация на сюжети с изобилие на секс и насилие, както и чрез пренасянето на зрителя в илюзорни фентъзи пространства. разпространявани най-вече чрез холивудската традиция. Всъщност тези наистина водещи към екстремни реакции мотиви за човешко поведение са в основата и на повечето филми на Бергман, но този режисьор прониква дълбоко в подсъзнателния живот, за да открие и проследи психологическите процеси. Изграждайки театралните си спектакли чрез задълбочен психоаналитичен поглед към човешката природа, той пренася това влияние и върху създаването на специфичен експресивен психологически киноезик. Щастливото съчетание между режисьорска практика в театъра и киното изгражда творческата уникалност на Бергмановите произведения. Спецификата на това изкуство и авторската саморефлексия на Бергман върху него са водещи в

дисертацията на Шпатова. Очевидно е съответствието между избраната методология на изследване и целта и задачите на дисертационния труд. За това свидетелстват изчерпателните проучвания на метода на работа на Бергман в театъра и в киното и анализа на основните теми, естетически и смислови поанти на цялото му творчество. Анализът обхваща и автобиографичните книги, драматургията, творчеството на режисьора като литератор. Чрез този широко обхванат подход Десислава Шпатова достига и до акцента върху актуалността на методологията на Бергман, съзвучна с търсенето на спонтанния вътрешен импулс в съвременното актьорско изкуство. Дисертацията проследява пътя на възникване и повторно възвръщане на събудените още в детството на режисьора усещания като творчески потенциал, превъплътени по-късно от Бергман в произведенията му като сънища, видения, кошмари. Детството е видно в сложната му взаимна свързаност с паметта и забравата. Вечното завръщане и пресътворяване на спомена е открито и като източник на метафоричната образност и митологичните препратки в театъра и киното, на психоаналитичните проникновения чрез работата с актьора.

Постижение на дисертационния труд е и изследваната възможност методологията на Бергман да бъде прилагана в съвременната театрална практика. В подкрепа на това са и анализите на Десислава Шпатова на постановки по текстове на Бергман у нас и на макар и епизодичните влияния на неговите режисьорски методи върху българската театрална практика. Тук е ценен оригиналният собствен опит в тази област - постановките на Десислава Шпатова на "Изкуството да смяташ боклука под килима" в театъра в Пазарджик, "Часът на вълците" в Младежкия театър и "Промяната" по текстове на Лив Улман и Бергман в Университетски театър, НБУ. В подкрепа на аналитичното търсене Десислава Шпатова провежда разговори по

предварително формулирани от нея въпроси с актрисата Станка Калчева, театроведа и режисьор Елица Матеева и режисьора Елена Панайотова, в които има ценни за изследването наблюдения и разсъждения свързани с темата на дисертационния труд. Според мен е нужна кратко обяснение какъв е принципът на избора (без да имам възражения срещу самия избор) - защо Шпатова избира да потърси коментара именно на тези три личности, доказвайки плодотворното въздействие на Бергмановата методология като надграждане на творческия опит.

Изводите на научното изследване са насочени директно към театралната практика. Създавайки представа за творческата мощ на Бергман чрез анализа на театралната му и кинематографична методология, които взаимно се обогатяват, Шпатова доказва тяхната ценност на творческа провокация и методологически ориентир за българската сцена. Тя проучва и анализира театралната реализация на Бергмановите текстове в България и чрез тях потвърждава възможните ползотворни влияния на режисьорската му методология. В своята цялост изследователската работа има приносен характер и собствен авторски поглед към едно значително явление на световния театър, което има въздействие (макар и засега недостатъчно активно) върху българския театрален живот. Достойнство на дисертационния труд е анализа на самата театрална методология на Бергман, която, потвърдено чрез примерите от практиката, очевидно може да бъде плодотворно приложена и в преподавателската работа.

Като обобщение ще спомена удовлетворението си от всеобхватността на погледа в дисертацията на Десислава Шпатова - въвеждането в представата за сложната личност на Бергман, анализа на темите, върху които той натрапчиво се връща и многократно изстрадва творчески и които оплождат с виденията, спомените, кошмарите и

възторга си не само много лично изповедното му изкуство, но и неговата общочовешка и философска същност.

Въз основа на посочените достойнства на изследователския труд убедено заявявам положителната си оценка и подкрепям предложението за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на Десислава Шпатова.

06.07.2021

Подпис:

Анна Топалджикова